

Asia: VN/6909/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne ammatillisen osaamisen parantamiseen myönnettävän palkkatuen keston muuttamisesta harkinnanvaraiseksi ja keston jatkamisen edellytyksistä (88 §:n 1 momentin 1 kohta ja 89 §:n 1 momentti)

Esitys ammatillisen osaamisen parantamiseen myönnettävän palkkatuen keston muuttamisesta harkinnanvaraiseksi on kannatettava. Työnhakijoiden palvelutarpeet, työmarkkinat ja alueelliset olosuhteet vaihtelevat, joten viranomaisilla on hyvä olla mahdollisuus mitoittaa tukijakso kunkin työllisyysalueen erityispiirteiden mukaan. Harkinnanvaraisuus mahdollistaa paremman räätälöinnin työnantajan ja työnhakijan tilanteen mukaan, voi lisätä työnantajien kiinnostusta palkkatuella työllistämiseen ja kannustaa toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin erityisesti pitkään työttömänä olleiden kohdalla.

Ehdotettu jatkojakso (kokonaiskesto enintään 12 kk) vain tilanteissa, joissa määräaikaisen työsuhteen jälkeen tehdään toistaiseksi voimassa oleva sopimus, on kannatettava, koska se tuo konkreettisen kannustimen vakinaistamiseen eikä tue määräaikaisuuksien ketjuttamista.

Maksatuksen näkökulmasta harkinnanvaraisuus ja mahdollisuus myöntää tuki kahdessa osassa lisäävät prosessin monimutkaisuutta, työvaiheita ja seurantarvetta. Tukijaksojen vaihtelu edellyttää vahvaa talousseurantaa ja järjestelmätason kontrollia enimmäiskeston varmistamiseksi sekä keskeisten ehtojen huolellista todentamista jatkopäätösten yhteydessä.

Harkintavallan lisääntyminen voi johtaa alueellisiin eroihin tukijaksojen pituudessa ja siihen, että todelliset tukijaksot lyhenevät, jos painotus on kustannusten minimoinnissa. Tämän vuoksi yhtenäisten, valtakunnallisten soveltamiskäytäntöjen merkitys korostuu

a. Työttömyyden pitkittymisen todennäköisyyden arvioimisesta luopuminen (nykyisessä 82 §:n 2 momentissa: “Jos tuella palkattava on ollut työttömänä välittömästi ennen palkkatuen myöntämistä yhtäjaksoisesti alle 12 kuukautta, palkkatuen myöntäminen edellyttää lisäksi, että henkilön työttömyys ilman palkkatuen myöntämistä todennäköisesti kestäisi yli 12 kuukautta.”)

Ehdotus pitkäaikaistyöttömyyden riskin erillisestä arvioinnista luopumisesta on kannatettava. Arviointi on ollut osin päällekkäinen palkkatuen tarkoituksenmukaisuusharkinnan kanssa, sisältänyt epävarmuuksia ja johtanut alueellisiin eroihin. Muutos yksinkertaistaa ja selkeyttää päätöksentekoa, vähentää hallinnollista työtä ja vapauttaa resursseja asiakastyöhön, kun edelleen arvioidaan ammatillisen osaamisen puutteet ja palkkatuen tarkoituksenmukaisuus.

Maksatuksen näkökulmasta muutos lisää tarkoituksenmukaisuusharkinnan merkitystä ja korostaa sen dokumentointia, jotta tuen kohdentuminen säilyy perusteltuna ja jälkikäteisten korjausten tarve minimoidaan.

b. nykyinen ryhmä "ei ole ollut ansiotyössä kuuden edellisen kuukauden aikana" muutettaisiin muotoon "ei ole ollut vakinaisessa ansiotyössä kuuden edellisen kuukauden aikana" (82 §:n 1 momentin 5 kohta).

Ehdotus on kannatettava ja lisää yhdenvertaisuutta. Nykyinen sääntely on rajannut palkkatuen ulkopuolelle osa-aikaisissa ja satunnaisissa työsuhteissa olleita työnhakijoita, jotka voivat olla heikossa työmarkkina-asemassa. Muutos poistaa kannustinloukkuja, koska lyhyet sijaisuudet, keikat ja satunnaiset työt eivät enää sulje palkkatukimahdollisuutta pois ja tukee työnhakijoiden aktiivisuutta.

Keskeinen haaste on "vakinaisen ansiotyön" tulkinnan yhdenmukaisuus. Ilman selkeitä, valtakunnallisia ohjeita on olemassa riski alueellisiin eroihin ja oikaisuvaatimusten lisääntymiseen. Vakinaisen ansiotyön määritelmä (esim. pitkä määräaikainen työ, toistuvat keikkatyöt) tulee täsmentää ohjeistuksessa, ja laatia selkeät valtakunnalliset ohjeet tulkinnan tueksi. Myös päätöksenteon huolellinen dokumentointi on tärkeää.

c. muun samoihin palkkakustannuksiin myönnetyn tuen huomioiminen (84 §:n 1 mom. 6 kohta)

Ehdotus, jonka mukaan palkkatukea ei myönnetä, jos työnantajalle on ennen palkkatuen myöntämistä myönnetty muuta tukea samoihin palkkakustannuksiin, tehostaa julkisten varojen käyttöä ja on pääosin kannatettava.

Samalla muutos lisää tarvetta työnantajien neuvontaan. Väärä tukijärjestys (ensin muu tuki, sitten palkkatuki) voi johtaa siihen, ettei palkkatukea enää saa. Tulisi arvioida, onko täyskielto välttämätön vai voitaisiinko säilyttää mahdollisuus myöntää palkkatukea pienemmällä euromäärällä, jos se selvästi parantaa työllistymismahdollisuuksia ilman, että valtioneuvoston sääntelyä rikotaan.

3. Lausuntonne säädösteknisistä muutoksista

Säädösteknisten muutosten tavoite selkeyttää ja yhtenäistää sääntelyä on kannatettava. Selkeä ja yksiselitteinen sääntely vähentää tulkinnanvaraisuutta, parantaa päätösten yhdenmukaisuutta ja tukee järjestelmäpohjaista toteutusta.

Palkkatuen maksamisen esteitä koskevan sääntelyn siirtäminen takaisinperintää koskevaan pykälään selkeyttää kokonaisuutta, kun keskeyttämisen, lopettamisen ja takaisinperinnän perusteet kootaan yhteen. Samalla takaisinperintäperusteet laajenevat tilanteisiin, joissa myöntämisen jälkeen

ilmenee, etteivät työnantajaan, työsuhteeseen tai työntekijän siirtämiseen liittyvät edellytykset täyty. Tämä voi lisätä takaisinperintätapausten määrää ja hallinnollista työkuormaa.

Maksatuksen näkökulmasta korostuvat ennakkollisen tarkastuksen riittävyys, ajantasainen tieto työnantajasta ja työsuhteesta, selkeät ohjeet takaisinperinnän soveltamiseen sekä riittävät järjestelmätason tukitoiminnot virheellisten maksujen ehkäisemiseksi.

4. Lausuntonne vaikutusten arvioinnista

Esityksessä on arvioitu vaikutuksia varsin laajasti, mutta työllisyysvaikutusten syvällisempi vaikuttavuusarviointi jää vähäiseksi.

Harkintavallan lisääntyminen vaikuttaa työvoimaviranomaisten työmäärään ja voi johtaa työllisyysalueiden välisiin eroihin esimerkiksi palkkatuen keston käytännöissä. Tarvitaan valtakunnalliset ohjeet ja seuranta, jotta tukijaksoja ei systemaattisesti myönnetä liian lyhyiksi eikä synny suuria alueellisia eroja. Voidaan harkita suosituskestoja (esimerkiksi vähintään 6 kuukautta, kun työllistymisesteet ovat selvästi osaamisperusteisia) ja pitkään työttömänä olleiden erityiskohtelun kirjaamista ohjeistukseen (esim. vähintään tietty minimi, kun työttömyyttä on yli 12 kuukautta).

Jos palkkatuen keston käytännöt muuttuvat ilman vastaavaa vaikuttavuuden kasvua, kustannustehokkuus heikkenee. Tämän vuoksi on tarve selkeälle seuranta- ja arviointimallille, jossa tarkastellaan sekä kustannuksia että työllistymistuloksia.

5. Lausuntonne starttirahaa koskevasta ehdotuksesta

Starttirahakauden aikana saatujen yritystoimintaan liittymättömien tulojen huomioiminen ansaintaperusteisesti on kannatettavaa. Muutos selkiyttää sääntelyä, poistaa nykyisen tulkinnanvaraisuuden ja yhdenmukaistaa työllisyysalueiden käytännöt. Ansaintaperusteinen malli vastaa paremmin tulojen todellista ajallista kertymistä ja on selkeämpi myös asiakkaalle.

Nykyinen epäselvyys ansainta- ja maksuperusteisuuden välillä on johtanut siihen, että tulot kohdentuvat maksukuukaudelle ja aiheuttavat asiakkaan kannalta epäedullisia ja epätarkoituksenmukaisia lopputuloksia sekä lisänneet oikaisuvaatimuksia ja lisäselvityksiä. Ansaintaperusteinen tarkastelu kohdentaa tulot oikealle ajanjaksolle, parantaa päätösten oikeudenmukaisuutta ja ennakoitavuutta, vähentää tulkinnanvaraisuutta ja keventää maksusprosessin hallinnollista kuormaa.

Toivomme yksityiskohtaisia valtakunnallisia soveltamisohjeita työllisyysalueille, jotta tulotyyppien (palkka, provisio, bonus ym.) kohdentaminen on yhtenäistä.

6. Muu lausuttava

Toivottavaa olisi, että palkkatukityö kerryttäisi jatkossa oikeutta ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan. Nykytilanteessa palkkatuettu työ ei ole tältä osin kannustava. Palkkatuen

työssäoloehto kerryttävä vaikutus kannustaisi työnhakijoita hakeutumaan uusiin työtehtäviin palkkatukityön päätyttyä.

Viime vuosina toteutetut työssäoloehto koskevat kiristykset huomioiden, olisi kohtuullista ja tarkoituksenmukaista, että palkkatuettu työ kerryttäisi työssäoloehto samalla tavoin kuin muu palkkatyö.

Janne Jalonen

Etelä-Kymenlaakson työvoimapalveluiden jaoston puolesta